

MIDDELALDER ARKÆOLOGISK

NYHEDSBREV

MIDDELALDER-ARKÆOLOGISK
NYHEDSBREV
Moesgaard, 8270 Højbjerg

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	s. 2
Symposier, foredrag, kurser m.m.	s. 2
Byarkæologisk møde i Ribe 1989	s. 2
Focus på middelalderens borge m.m. i Vestsjælland	s. 3
Middelalderarkæologi, Moesgaard	s. 4
Overfladisk arkæologi, Odense	s. 7
Ortnam och bebyggelsehistoria, Uppsala	s. 7
Medeltidsarkeologi, Lund	s. 8
Studierejse til Estland/Moskva 1989	s. 9
Sacred and Profane, Oxford	s. 10
Science, Technology and European Cultural Heritage, Bologna	s. 11
Medieval Pottery Research Group 1989, Staffordshire	s. 12
Referater	s. 16
Fuglsøsmødet 1988	s. 16
Litteratur	s. 22
2. afdeling	s. 22
Moesgaard	s. 28
Fremtiden for Middelalderarkæologi	s. 32
Udgravninger	s. 35
KARK nyhedsbrev	s. 36

NR.5 MARTS 1989

FORORD

Stoffet her i det femte nummer af "Middelalderarkæologisk Nyhedsbrev" ligner den sædvanlige blanding. Vi bringer denne gang referat fra Fuglsø-mødet 1988 på s. 16. Punkter "Referater" har vi iøvrigt til hensigt at opprioritere.

Der kom færre bestillinger til specialerne, end vi havde forventet. Men vi har sat en slutsput igang, der forhåbentligt resulterer i, at vi kan udgive de fleste. Vi satser på at have dem klar til "Træffet" d. 7. april 1989.

Til debatemet på dette Træf har vi valgt "Middelalderarkæologi" - den nuværende og den fremtidige situation. Emnet er aktualiseret af nogle planer om universitetsuddannelsen, se s. 32. Vi håber, at faget/uddannelsen og kravene til det/den vil blive belyst fra alle mulige og umulige synsvinkler.

På gensyn på "Træffet"

Redaktionen

Adresse: Nyhedsbrevet	Abonnement: Jakob Kieffer-Olsen	giro 5 23 43 52
Moesgaard	50 kr.	Hedenstedvej 13
8270 Højbjerg		8781 Stenderup

Tryk: Kriminalforsorgens trykkeri
Statsfængslet i Horsens

SYMPOSIER, FOREDRAG, KURSER M.M.

Byarkæologisk møde i Ribe, 2. - 3. maj 1989

Som besluttet på sidste års byarkæologiske møde afholdes også i år et møde, og igen i Ribe. En foreløbig meddelelse om datoen blev udsendt i efteråret sammen med rapporten fra det første møde. Et endeligt program med tider, priser, foredragsholdere osv. foreligger primo marts 1989. Det vil blive tilsendt alle arkæologiske museer i det middelalderlige Danmark, foruden at det tilgår de middelalderarkæologiske institutter i Danmark og Sverige. Interesserede kan tilmelde sig gennem disse institutioner.

Temaet for mødet er "Byer før 1200?", og der foreligger tilsagn fra et par udenlandske foredragsholdere, foruden kortere indlæg om særlige emner fra en række byudgravninger. Mødet arrangeres af en valgt arbejdsgruppe med repræsentanter for Skåne, Sydslesvig og Danmark. Eventuelle henvendelser kan rettes til undertegnede.

Per Kristian Madsen
Den antikvariske Samling
Ribe 05 - 42 00 55

FOCUS PÅ MIDDELALDERENS BORGE OG
STORMANDSBOLIGER I VESTSJÆLLAND

Rundt i Vestsjælland forekommer en række ruiner af borge og stormandsboliger fra middelalderen. Disse danner udgangspunkt for en vandreudstilling på amtets museer. Denne udstilling åbner i Kalundborg i maj 1989.

Kurset vil om end ikke befolke disse ruiner med ædle riddere og ærbare jomfruer, så oplyse om den kulturhistoriske baggrund for disse levn.

23/2 - Cand.mag. Hanne Dahlerup Koch: Vestsjællandske borge og deres rolle i Danmarkshistorien.

9/3 - Cand.mag. Nils Engberg: Nyere udgravninger af borge i Vestsjælland.

13/4 - Cand.mag. Hanne Dahlerup Koch: Livet på en middelalderborg.

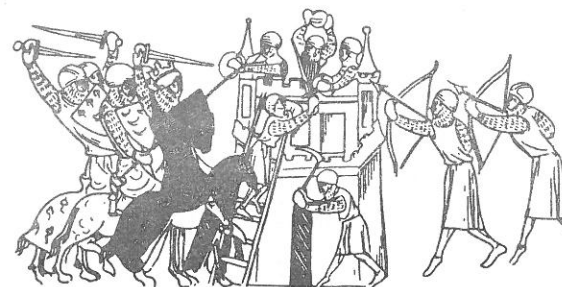
7/5 - Cand.mag. Hanne Dahlerup Koch: Undervisningstur. Den tager udgangspunkt i en gennemgang af udstillingen og derefter tager deltagerne ud til seværdige borge i Vestsjælland.

Tid: 23/2 - 9/3 - 13/4 kl. 19.30 - 7/5 efter aftale

Sted: Kalundborg og Omegns Museum

Pris: 200 kr./Pensionister 100 kr. - Dertil kommer udgift til transport i forbindelse med undervisningsturen.

Tilmelding på giro 6778879 senest 10/2-1989.

- ☐ forhistorisk arkæologi
☒ middelalder-arkæologi
☐ etnografi og socialantropologi

VED AARHUS UNIVERSITET

IE/LL

Moesgård

 DK-8270 HØJBJERG DANMARK
 TELEFON 06-27 24 33

M I D D E L A L D E R - A R K Æ O L O G I

Læseplan for forårssemesteret 1989

Mandag:	Trøjborg, lok. 158	Humanistisk videnskabsteori (s.m. Forhistorisk arkæologi) kl. 09.00-12.00	Helmer Siim, uass.
Tirsdag:	Aud. II	Øvelser i metode og teknik (især for 1.delsstuderende) kl. 10.15-11.45	Connie T. Jantzen
	Aud. III	Arkæologisk metode (for 2. delsstuderende) Kl. 10.15-11.45	Hans K. Kristensen, adjunkt
	Aud. II	Forelæsninger over dragt, våben m.v. (især for 1.delsstuderende) kl. 13.00-14.30	Ingolf Ericsson, lektor Connie T. Jantzen
Onsdag:	Pejse-stuen	Forelæsninger over transport, borge m.v. (især for 1.delsstuderende) kl. 09.30-11.00	Ingolf Ericsson m. fl.
	Pejse-stuen	Aktuel orientering kl. 11.30-12.15	Ingolf Ericsson, Hans K. Kristensen, m. fl.
	Aud. I	Onsdagsseminarer kl. 13.15- (se særskilt opslag)	Udefrakommende forelæsere
Torsdag:	Pejse-stuen	Forelæsninger og seminarer over vekslende emner kl. 10.15-11.45 (se særskilt opslag)	Udefrakommende forelæsere

		Opgaveskrivning for 1.årsstuderende (se særskilt opslag)	Ingolf Ericsson
		Uddannelsesgravning for 1. årsstuderende (se særskilt opslag)	Hans K. Kristensen
Vejledning:	Ingolf Ericsson Hans Krongaard Kristensen Connie T. Jantzen	efter aftale - -	

- ☐ forhistorisk arkæologi
☒ middelalder-arkæologi
☐ etnografi og socialantropologi

VED AARHUS UNIVERSITET

IE/LL 31.1.1989

Moesgård

 DK-8270 HØJBJERG DANMARK
 TELEFON 06-27 24 33

M I D D E L A L D E R - A R K Æ O L O G I

Onsdagsseminarer i forårssemesteret 1989

Onsdage kl. 13.15 i Auditorium I på Moesgård. Alle er velkomne.

01. feb.	Adjunkt Hans Krongaard Kristensen, Afd. for Middelalder-arkæologi, Moesgård: <u>Viborg Sønderø: Undersøgelser og publicering</u>
08. feb.	Cand. mag. Maria Rytter, Odense: <u>"Dit liv som gammel". Om at formidle kulturhistorie på film.</u>
15. feb.	Prof. Willy Groenman-van Waateringe, Albert Egges van Giffen Instituut voor Proe- en Protohistorie, Universiteit van Amsterdam: <u>Shoefashion in the Middle Ages in North-Western Europe</u>
22. feb.	Prof. Troels Dahlerup, Historisk Institut, Aarhus Universitet: <u>Rejse i det senmiddelalderlige Danmark på grundlag af Mouritz Nielsen Gyldenstjerne</u>
01. marts	Lektor Reidar Bertelsen, Institutt for Samfunnsviten-skap, Tromsø Universitet: <u>Om urbane center på nordatlantisk manér (se også særligt opslag)</u>
08. marts	Museumsinspektør Hans Stiesdal, Nationalmuseet, København: <u>Borge og Kirker</u>
15. marts	Museumsinspektør Niels Andersen, Forhistorisk Museum, Moesgård: <u>Museernes syn på arkæolog-uddannelsen</u>
22. marts	Prof. Terry Barry, Department of Medieval History, Trinity College, Dublin: <u>Medieval Archaeology in Ireland</u>
05. april	Cand. phil. Anne Nissen Jaubert, Paris: <u>Forholdet mellem land og by i Frankrig, hovedsagelig i den ældre middelalder (med særlig vægt på landområderne omkring Paris, Chartres og Lyon)</u>
12. april	Museumsinspektør Knud Krogh, Nationalmuseet, København: <u>Danske trækirker</u>
19. april	Arkitekt Kjeld Borch-Vesth, Kulturhistorisk kontor, Skov- og Naturstyrelsen, København: <u>Hammershus, et eksempel på "ruinkampagnen"</u>
26. april	Rigsantikvar, prof. Olaf Olsen, København <u>Danmarkshistoriernes historie</u>

Institut for

☐ forhistorisk arkæologi☒ middelalder-arkæologi☐ etnografi og socialantropologi

VED AARHUS UNIVERSITET

Moesgård

DK-8270 HØJBJERG DANMARK
TELEFON 06-27 24 33

22.2.1989 IE/LL

M I D D E L A L D E R - A R K Æ O L O G I

Forårssemesteret 1989

Forelæsninger og seminarer over vekslende emner

Torsdage kl. 10.15 - 11.45 i Pejsestuen

02. marts Cand. mag. Annette Lerche Trolle, Århus
Det middelalderlige Novgorod
09. marts Cand. phil. Inger Marie Hyldgård, Randers
Hedegård - en træborg fra 1300-årene ved Nibe
16. marts Stipendiat Jakob Kieffer-Olsen
Den middelalderlige gravskik i Danmark
30. marts Ekstern lektor Connie Tind Jantzen
Egholm - en himmerlandsk befæstning
06. april Cand. phil. Anne Nissen Jaubert, Paris
Middelalder-arkæologi i Frankrig - forskning og organisation
13. april Cand. phil. Mytte Fentz, Viborg
"Viborg-skjorten" fra 1000-årene - fund, rekonstruktion og dragthistorisk placering
27. april Stipendiat Jakob Kieffer-Olsen
Tirup - en totaludgravet landsbykirkegård ved Horsens

NORDISKE FORSKERKURSER 1989

5. Overfladisk arkæologi

Arkæologisk overfladeafsøgning er en teknik med lang tids hævdt. Den anvendes over hele verden, under vidt forskellige forhold, fordi den er billigst, når det gælder om at skaffe et overblik over et større områdes arkæologiske potentiale og udvikling.

I gennem de senere år har der navnlig i angelsaksisk forskning været en stigende interesse for de tekniske og metodiske sider af survey/rekognoscering. Det er på tide, at der i Skandinavien udvikles et selvstændigt engagement i disse sider af arbejdet, da der i de kommende år utvivlsomt bliver brug for mere viden om og brug af rekognoscering, både ud fra videnskabelige begrundelser i forbindelse med regionale studier og i sammenhæng med det antikvariske arbejde.

Kurset har til hensigt at søge de angelsaksiske erfaringer inddraget i en nordisk sammenhæng og samtidig for en gangs skyld at samle nordiske forhistorikere og klassiske og nærorientalske arkæologer om en fælles problematik. Undervisningen vil varetages af engelske, svenske, norske og danske forskere.

Kursussted: Fyns Stiftsmuseum, Hollufgård, Odense.

Kurstid: 31. juli—5. august 1989.

Kursusledere: Museumsinspektør Henrik Thrane, Fyns Stiftsmuseum og lektor Lise Hannestad, Institut for klassisk Arkæologi, Aarhus Universitet.

Tilmeldingsfrist: 1. maj 1989.

Tilmelding og oplysning: Henrik Thrane, Fyns Stiftsmuseum, Hollufgård, Hestehaven, DK-5220 Odense SØ, (tlf. 09131372) og Lise Hannestad, Institut for klassisk Arkæologi, Aarhus Universitet, DK-8000 Århus C (tlf. 06136711 lokal 257).

NÆRMERE PROGRAM VIL BLIVE UDSENDT SNAREST

Inbjudan till forskarkurs i Ortnamn och bebyggelsehistoria

På uppdrag av Nordiska samarbetskommittén för namnforskning (NORNA) och inom ramen för Nordiska forskarkurser anordnas vid Uppsala universitet 7-12 augusti 1989 en kurs i ortnamn och bebyggelsehistoria i tvärvetenskaplig belysning.

Bebyggelse- eller bosättningshistoria är i sig en tvärvetenskaplig forskningsgren, som — förutom från ortnamnsforskningens sida — tilldrar sig intresse främst från ämnena arkeologi, kulturgeografi och historia. I detta sammanhang står bebyggelse- eller bosättningsonomastiken i centrum. Kursen vänder sig till forskare och forskarstuderande i de angivna ämnena. Den avser att ge grundläggande kunskaper ifråga om ortnamnstypologi, ortnamnskronologi och bebyggelsenamnens struktur, om bebyggelseutveckling från bronsålder till medeltid och om gammal territoriell indelning. Kursen består av föreläsningar av representanter för de ovannämnda vetenskaperna samt uppföljande seminarier och två heldagsexkursioner i Uppland. Vid antagandet till kursen fästs särskild vikt dels vid relevanta förkunskaper, dels vid de sökandes behov av kursen. Viss litteratur förutsätts inläst i förväg.

Ledare för kursen är professor Thorsten Andersson, Seminariet för nordisk ortnamnsforskning vid Uppsala universitet. Närmare upplysningar om kursen ges av docent Lena Peterson, som också tillhandahåller anmälningsblanketter. Anmälan görs till henne senast 1 april 1989. Adress: Docent Lena Peterson, Institutionen för nordiska språk, Box 513, S-751 20 Uppsala. Telefon: 018/181279.

LUNDS UNIVERSITET

ARKEOLOGISKA INSTITUTIONEN
OCH HISTORISKA MUSEETInstitute of Archaeology
and the Historical Museum

KRAFTS TORG 1 S-223 50 LUND-SWEDEN

MEDELTIDSARKEOLOGI

Forskarseminariet

vt 1989

- 30/1 Samling nya doktorander
Mats Mogren, Fogdeborgen som administrativt centrum och som focus i sin bygd - exemplet Faxeholm.
- 6/2 Bengt Erlandsson och Ragnar Hellborg, Fysiska inst, C¹⁴ och medeltidsarkeologi.
- 13/2
- 20/2
- 27/2 Thomas Wallerström, Början till en avhandling om Norrbottens medeltid i arkeologisk belysning.
- 6/3 Björn Berglund, Klimatförändringar under medeltiden.
- 13/3 Margareta Hasselmo, Söderköping - modell för högmedeltida urbanisering i det svenska Östersjöområdet.
- 20/3
- 3/4 Peter Sjömar, Ola Storsletten & Barbro Sundnér, Takstolsprojektet.
- 10/4 Sigurd Rahmqvist. Seminariet kommer att röra SRs forskning om medeltida uppländska huvudgårdar. Preciserad titel kommer senare.
- 17/4 Peter Sjömar, Dokumentation av träbyggnader (prel).
- 27-29/4 Doktoranddag i Visby.

Anders Andrén kommer att hålla en föreläsningsserie under våren. Schema senare.

Kurs i kulturminnesvård för doktorander (5 p) har preliminärt förlagts till 29/5 - 2/6. Schema kommer senare

Exkursion till DDR planeras 16-20 maj.

Studierejse til Estland/Moskva 1989

Under det fællesnordiske Next Stop Sovjet initiativ vil medarbejderne på Tallinns søfartsmuseum gerne invitere 10 unge marinarkæologer/studerende/museumsmedarbejdere fra de nordiske lande til Tallinn i september 1989.

Opholdet er dels en mulighed for at knytte personlige og faglige kontakter mellem vore lande, dels et tilbud om at lære et for de nordiske lande kulturhistorisk vigtigt område at kende - Estland var jo i lange perioder under dansk og svensk herredømme.

Programmet for opholdet er endnu ikke fastlagt, men vil blandt andet indeholde udflugt til den søfartsmæssigt betydningsfulde ø Saaremaa ved indsejlingen til Rigabugten, samt til Estlands universitetsby Tartu. For deltagere med dykkercertifikat er der mulighed for at arrangere dyk på vrug ud for Tallinn. Eventuelle specialønsker til programmet vil så vidt muligt blive efterkommet.

Efter opholdet i Tallinn, som er på ca. to uger, fortsætter turen videre mod Moskva, som er mødested for samtlige Next Stop-deltagere. På vejen håber vi enten at kunne gøre ophold ved de arkæologiske udgravninger af en jernalders handelsplads med blandt andet skandinaviske indslag i Staraja Ladoga, eller at kunne se på vikingetidige skibsfund ved Novgorod.

Ugen i Moskva bliver mindre planlagt, men fælles besøg på de arkæologiske museer, kontakt til de arkæologiske institutioner ect. vil være oplagte fællesaktiviteter. Desuden kan man deltage i de forskellige aktiviteter, Next Stop laver: Miljødebatter, rockkoncerter med videre.

Datoer:	6. september	Afrejse Stockholm via Helsinki
	7. september	Ankomst Tallinn
	21. september	Afrejse mod Moskva
	28. september	Afslutningsarrangement i Moskva
	1. oktober	Hjemkomst Stockholm

(foreløbige datoer)

Indkvartering: I Tallinn hos museumsmedarbejdere. I Moskva på skoler eller lignende.

Økonomi: Rejseomkostninger bestemmes først og fremmest af billetpriser, og vil formodentlig ligge på ca. DKR 3000. Dertil kommer visumudgifter og eventuel overnatning på vej mod Moskva. Fortæring er ikke medregnet.
En del af udgifterne tænkes dækket via bidrag fra fonde o.lign., således at deltagerne fra hvert land søger gruppevis - svenskerne i Sverige ect..

For yderligere information, henvend dig snarest til:

Mette Felbo,	Jan Bill
Ole Suhrsgade 21, 3.tv	Nannasgade 20, 3.mf
DK-1354 København K	DK-2200 København N

SACRED and PROFANE

A Conference on Archaeology, Ritual and Religion
Oxford, 28th-29th October, 1989.

CALL FOR PAPERS

The conference is intended as a platform for the presentation and discussion of new research in the field of archaeology, ritual and religion; particularly in regard to the interpretation and explanation of ritual practice and systems of religious belief as represented in, and as structuring the material world. Papers concerned with any period or geographical area will be considered.

Conference sessions will depend on the range of papers which are accepted, though it is hoped to include sessions which embrace such themes as: symbolic communication; ritual action and social power; conflict and contradiction in religious beliefs; ritual as historical process; structural transformation of belief systems; boundaries and definitions in ritual practice.

Prospective contributors should submit abstracts of their papers of c.250 - 400 words by 1st April 1989, and the final decision on the acceptance of papers will be made by 1st May. Papers should aim to be 30 - 45 minutes in length.

It is intended to publish the conference proceedings in 1990: contributors will be asked to submit papers in English on computer disc by 1st January 1990. The organizers will act as editors, and reserve the right to require amendments of papers for publication, and to refuse papers.

All correspondence to:

The Organizing Committee, Archaeology, Ritual and Religion Conference 1989,
Institute of Archaeology, 36 Beaumont Street, Oxford OX1 2PG, United Kingdom.

PRELIMINARY ANNOUNCEMENT

EUROPEAN SYMPOSIUM

SCIENCE, TECHNOLOGY AND EUROPEAN CULTURAL HERITAGE

BOLOGNA, ITALY - 12-16 JUNE 1989

The Commission of the European Communities, in association with the National Research Council (CNR), the University of Bologna and the Municipality of Bologna, is organizing a European Symposium entitled «Science, Technology and European Cultural Heritage». It will be held in Bologna, 12-16 June 1989, within the framework of Bologna University's IX Centenary Celebrations.

THE SCOPE

The Symposium will provide a broad, international forum for examining the role of science and technology in the protection, conservation and restoration of European cultural heritage existing in material form: including historic sites, buildings and monuments, indoor and museum environments, paintings, murals, etc.

Particular attention will be given to environmental factors in the broadest sense, including pollution, natural hazards, urbanization, tourism, etc.

THE AIMS

The Symposium will be organized in such a way as to encourage a multi-disciplinary approach to the main issues, and thus to substantially improve communication between scientists, engineers and technicians working in this field and users of their output such as conservators, architects, planners, historians as well as policy makers at the national and international level. The Symposium should also provide a major impetus to the continuing development of a European research community in this field.

FURTHER INFORMATION

Dr. A. Sors, Commission of the European Communities (XII/E), 200 rue de la Loi, 1049 Bruxelles, Belgium.

Dr.ssa C. Sabbioni, Istituto FISBAT - CNR, via de' Castagnoli 1 - 40126 Bologna, Italy.

Name

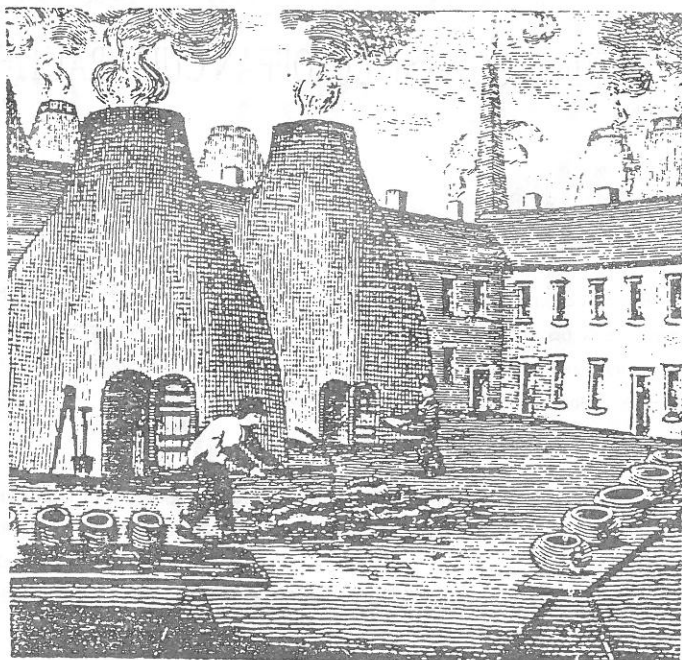
Address

MEDIEVAL POTTERY RESEARCH GROUP

ANNUAL CONFERENCE 1989

UNIVERSITY OF KEELE, STAFFORDSHIRE

Monday 17th - Thursday 20th April 1989

APPROACHES TO THE TECHNOLOGY OF POTTERY PRODUCTION

Recent work has revealed new evidence for the technological processes employed in pottery manufacture. The conference will examine this evidence and will address the questions of continuity, innovation and change in production techniques during the Medieval and post-Medieval periods.

As the conference is based on Stoke-on-Trent, part of the proceedings will be allied to the superb collections of the City Museum and Art Gallery at Hanley, Stoke-on-Trent.

PROGRAMME

MONDAY 17TH APRIL

3.00 - 6.00	Arrival and registration.
6.15	Dinner
7.30	THE GERALD DUNNING MEMORIAL LECTURE
Peter Brears - The Continuing Tradition.

TUESDAY 18TH APRIL Morning Session Chairman: Frans Verhaeghe

9.00	David Barker - Early Staffordshire pottery - the local context.
9.30	Peter Davey - Defining post-Medieval pottery types.
10.15	Richard Coleman-Smith - The development of kilns.
11.00	Coffee
11.15	Huib de Groot - Changes in pottery and pottery production in Utrecht during the 13th and 14th centuries.
12.00	Hans-Georg Stephan - Technology and the stoneware industry of the Rhineland.
12.45	Discussion.
1.00	Lunch

Afternoon Session Chairman: David Barker

2.00	Steve Moorhouse - The significance of potting tenements to the study of ceramics : Wrenthorpe and Lyveden.
2.45	Andrew White - The survival of the peasant tradition in Lincolnshire 1450-1800.
3.30	Tea.
3.45	Chris Green - Dwight and the Fulham Factory.
4.30	Lorna Weatherill - Documentary evidence for technological change.
5.15	Varian Denham - Broader topics for future research.
6.00	Discussion.
6.15	Dinner
7.30	Diane Baker - The development of the North Staffordshire pottery factories.

WEDNESDAY 19TH APRIL

9.00 - 12.00 Seminars (Details Overleaf)

9.00	1st Seminar Session.
10.45	Coffee
11.00	2nd Seminar Session
12.45	Lunch
1.30	Coach to City Museum and Art Gallery, Hanley, Stoke-on-Trent, to view
a) Ceramics stores]
b) Galleries] Divide into three groups
c) Local Collections]
Delegates to arrange their own tea, if required, in the Museum Cafeteria.
5.00	Coach returns to Keele University
6.00	Dinner
7.30	Archive film of the Potteries and pottery production presented by Ray Johnson.

THURSDAY 20TH APRIL Chairman : Peter Davey

9.30 Annual General Meeting
 10.30 Coffee
 11.00 David Barker - Changing technology in the
 Staffordshire pottery industry during the 17th and
 18th centuries.
 11.45 Kathy Niblett - The last bottle oven firing.
 12.30 Frans Verhaeghe - Conference summing up.
 1.00 Lunch.

CONFERENCE ENDS

N.B. David Barker will arrange a tour of Stoke-on-Trent in the afternoon for anyone who might be interested. There will be a small extra charge for this, dependent upon numbers and the type of transport needed.

Seminars

- A Clive Orton -
 Different approaches to, and the problems of dealing with
 waster heaps and production centre assemblages.
- B Steve Moorhouse -
 Technology as a basis for defining pottery types.
- C David Barker -
 Kiln Furniture as evidence for technology.
- D Terry Pearson -
 The possibility of, and methods of identifying kiln
 technology from vessels.
- E Daniel Dufournier -
 Experiments and observations on ceramic bodies (provisional
 title).

The Seminars:

Delegates may attend two of the Seminars listed and should indicate their preferences in order, on the conference booking form. Wherever possible delegates will be allocated their first two choices but we hope that they will understand that numbers are limited for these sessions and that some flexibility may be necessary.

Participation will be encouraged and delegates who wish to bring material along for discussion are welcome to do so.

Summaries of the Seminars are enclosed.

MEDIEVAL POTTERY RESEARCH GROUP ANNUAL CONFERENCE APPROACHES TO THE TECHNOLOGY OF POTTERY PRODUCTION

University of Keele, Staffordshire 17th - 20th April

Application form to be returned
 BY MONDAY 6TH MARCH to

David Barker,
 City Museum and Art
 Gallery,
 Bethesda Street,
 Hanley,
 Stoke-on-Trent.
 ST1 3DW

NAME.....(BLOCK CAPITALS)

ADDRESS.....

TELEPHONE NO.....

I should like to attend the Annual Conference from 17th - 20th April. Please reserve the following places for me:

-(No. of places) FULL RESIDENTIAL, inc. all meals @
 £85.00 each* (non-members £95.00)
(No. of places) NON-RESIDENTIAL with lunches & dinners
 only @ £42.00 each* (non-members £52.00)
(No. of places) NON-RESIDENTIAL with lunches only @
 £28.00 each* (non-members £38.00)
(No. of places) NON-RESIDENTIAL @ £15.00 each* (non-
 members £25.00)

* Please note that membership rates apply to members of both the Medieval Pottery Research Group and the Society for Post-Medieval Archaeology.

Please state any special dietary requirements, e.g.
 vegetarian.....

I enclose a cheque/postal order for £.....(made payable to The Medieval Pottery Research Group).

Signed.....Date.....

SEMINARS

My seminar choices, in order of preference, are:

1st choice: Seminar ; 2nd choice: Seminar ;
 3rd choice: Seminar ; 4th choice: Seminar ;
 5th choice: Seminar .

TRIP -THURSDAY 20TH APRIL

I should/should not be interested in an afternoon trip around the Potteries Towns (Delete where not applicable).An itinerary will be planned according to demand and will take in something of the industrial townscape, the factories and other significant features of the area.

REFERAT AF MIDDELALDERARKÆOLOGISK ORIENTERING, FUGLSØ 1988

Den middelalderarkæologiske orientering indledtes dette år af Annette Lerche Trolle, som fortalte om de gravninger i Staraja Ladoga i Sovjet, som hun sammen med to andre danske arkæologer denne sommer havde deltaget i. Arrangementet er et led i en aftale om kortvarige udvekslinger af arkæologer mellem Sovjet og Danmark.

Staraja (det gamle) Ladoga er den ældste bydannelse på vejen fra Østersøen til Mellemasien. Den ligger på floden Volkovs venstre bred lidt syd for dennes udløb i Ladoga-søen. De ældste kulturlag er dendrodateret til midten af 700-årene. Genstandsmaterialet viser, at både finner, slaver, baltere og skandinaver har opholdt sig i byen fra dens grundlæggelse, mens værkstedsfund og arabiske mønter vidner om håndværk og fjernhandel. De skandinaviske fund fra bylagene og fra gravhøjene omkring Ladoga er bl.a. to runestave, et sæt smedeværktøj, dragtsmykker. I nordiske kilder optræder Ladoga under navnet Aldeigja eller Aldeigjuborg.

Byen bliver befæstet med en jordvold i slutningen af 800-årene. En ringmur opført i tømur oven på volden dateres ved keramik og stratigrafi til o. 900. I begyndelsen af 1100-årene opføres en ringmur, som stedvis er bevaret i fuld højde (8,5 m). Fra 1400-tallet stammer en ringmur med 5 tårne, som nu er under rekonstruktion.

Da nutidens Staraja Ladoga er en landsby hovedsagelig bestående af træhuse med jordgader, er der kun få ødelæggelser af de 3-4 m tykke kulturlag. Hele området er fredet og ligger hen som museumsområde. De middelalderlige kirker, der er bevaret, er under restaurering.

Svend E. Albrethsen informerede derefter om en undersøgelse på Jan Mayen. I oktober 1987 foretog han for Kulturvernet for Svalbard og Jan Mayen en prøvegravning i Kvalrosbukta på nordkysten af Jan Mayen (71° 0' N, 9° 0' Ø).

Ved undersøgelsen, der omfattede et felt på ca. 24 m², blev der påvist betydelige rester af et træbygget hus med vægge af vandretliggende klinklagte brædder og gulv lagt af strandrullede sten. I husets sydøstlige hjørne fandtes rester af et bødkerværksted med huggeblok og store mængder ufærdige trantønder (tøndestave og bunde).

Huset formodes at have indgået i den store hollandske hvalfangststation i Kvalrosbukta, der ifølge det skriftlige kildemateriale blev nedlagt ca. 1640-50.

Jørgen Skaarup kom på besøg i gruppen for at berette om en undersøgelse i et nyfundet sydlangelandsk voldsted "Lykkesholm", nævnt første gang i 1459.

Indenfor et knap 10 m bredt og 100 m langt prøvefelt over den nordlige del af voldstedbanken blev afdækket rester af 3 bygninger samt diverse gruber og brønde. 2 af bygningerne stammer fra 12-1300-årene, mens den tredje er fra renessancen. Den ene af de højmiddelalderlige tomter undersøgtes helt og viste sig at bestå af et velbevaret, knap 1 m højt, svært kampestenstensfundament

til en 7 3/4 x 7 3/4 m stor, muret bygning. Rester af en muret indgangstrappe var bevaret i sydvæggen. V.h.a. møntfund kunne bygningens opførelsestidspunkt fastslås til sidste halvdel af 1200-tallet. En voldsom brand omkring 1440 har afsluttet dens brugsperiode. Bygningen synes i hele anvendelsestiden at have tjent som bolig for borgens ejere. Rige fund af keramik, knogler, div. brugsgenstande af metal, smykker samt enkelte våben og mønter illustrerer dette forhold godt. Undersøgelserne på voldstedet forventes fortsat i 1989.

Henning Nielsen informerede om det arbejde Arkæologisk Værksted i Korsør i samarbejde med NM II har gjort ved Tårnberg og i Korsør. Bebyggelsen ved Tårnberg ophører i begyndelsen af 1400-tallet, samtidig med at Korsør opstår som købstad i ly af Korsør slot, som stammer fra 1300-årene.

Ved udgravninger på en ledig byggegrund i Slottensgade i Korsør fandtes bygningsrester fra 2. halvdel af 1400-tallet, som er de hidtil ældste spor af byen.

Vivi Jensen fortalte om et bulhus fra ca. 1300 på Nikolaj kirkegård i Kolding. Ved anlægsarbejder fremkom en brandtomt, der keramisk kan dateres til tiden omkring 1300. Der var tale om et bulhus, der var 3,6 m x 3,6 m stort, og en indfalden væg var bevaret i 1,40 m's højde. Huset var gravet ind i en sydskråning, og det var desuden nedgravet i jorden, hvor meget var ikke muligt at fastslå. Dør fandtes ikke, men syd for huset sås to stolpehuller, der kan have båret et halvtag ved indgangen. Sandsynligvis har det haft tegitag, og der var spor af gulv eller ildsted af munkesten, ligesom der var en del brændt lerklining. Der var to-tre gulvlag adskilt af rene sandlag. Også keramikken antyder en ret kort funktionsperiode. Tomten var plyndret umiddelbart efter branden, men der var stadig meget jern (dørbeslag samt et stort antal søm, antagelig fra tagets lægter), en enkelt mønt, et prydsøm af kobber og en lille kæde af kobberlegering. Blandt det, der var optaget, var hovedparten af teglstenene, - kun én fandtes in situ. De eneste øvrige forstyrrelser var senere grave. De fundne dyrekogler er bestemt på Zoologisk Museum. De repræsenterer okse, får, svin og høns.

Bi Skaarup informerede om fund af et stenhus på Amagervej 27 i København. I forbindelse med understøbningsarbejder var der, som det ofte sker, fundet munkestenmurværk under den eksisterende bygning. Da gulvet i denne skulle sænkes, blev det muligt at undersøge bygningsresterne nærmere. Undersøgelsen viste at dreje sig om rester af et, før de igangværende byggearbejder startede, velbevaret kælderstokværk af en middelalderlig munkestenbygning. I renessancen var kælderen blevet ombygget og skalmuret med hollandske mopper (små teglsten). Det fundne murværk vil blive bevaret.

Bodil Møller Knudsen informerede om gravminderegistreringen. Loven af 1986 om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde bestemmer, at der skal registreres gravminder med henblik på fredning. De gravminder, der skal registreres, skal være sådanne som bevarer mindet om fortjenstfulde mænd og kvinder, eller gravminder som af kulturhistoriske, kunstneriske eller andre grunde anses for særlige bevaringsværdige.

Registreringsarbejdet er allerede i gang, men da baggrunden for arbejdets udførelse er meget forskelligt bliver registreringen det også.

For at bringe en vis ensartethed over arbejdet har man derfor i Gravminderegistreringsgruppen udarbejdet et registreringskort, som man vil opfordre alle til at anvende, således at både vi selv og eftertiden får et optimalt antal oplysninger til både det givne samt evt. videre arbejde.

Jens Velle meddelte at gravsten fra middelalder og nyere tid med billeder af håndværkeres redskaber er ret almindelige i Nordeuropa uden for Danmarks nuværende grænser. Det danske materiale er ikke stort, men kan give et væsentligt bidrag til håndværkets kulturhistorie. En registrant over bestanden er under udarbejdelse.

Niels Sterum fortalte om en nedlagt landsbykirkegård under det teglbyggede kloster i Løgum. Ved udgravninger 1975, 1977 og 1986 er fundet 10 grave, som er forstyrrede af fundamentssgrøfter i det teglbyggede klosteranlæg. Yderligere 17 grave må være ældre end fundamentgrøfterne. Alle grave er orienterede med en klar afvigelse fra klosterkirkens længdeakse, indikerende en ældre kirke. Gravene, der indeholder mænd, kvinder og børn, repræsenterer en landsbykirkegård (og landsby), som i strid med ordensreglerne er nedlagt for at give plads for klosteranlægget. Herefter informerede Anne Preisler om den sidste undersøgelse i Smørumovre denne sommer på gården Vigholm. Forgængeren til den nuværende gård blev fundet lige syd for denne. Den påviste bygning, der brændte i 1916, har haft en ret kort levetid og lidt længere mod syd lå endnu et stuehus. Op til dettes østkant lå en meget stor kampestensbrønd. Meget store mængder lertøj fra 1600- og 1700-tallet blev fundet omkring og under disse to sidste anlæg. Michael Andersen fremlagde resultaterne af Roskilde museums undersøgelse af tomten af en middelalderlig stormandsgård vest for Rye kirke i Hornsherred. To af bygningerne er opført af frådsten. Opførelsestidspunktet må være slutningen af 1100-tallet. Da byggeriet er orienteret efter kirken, og da både kirke og gård er beliggende på samme højdedrag, må de tolkes som et hele. Fundamenterne af en større senmiddelalderlig bygning med tårn er tillige kommet tilveje. En overdækket teglstensrende har fungeret som afløb - formentlig fra køkkenet. Gården vides fra skriftlige kilder at være nedlagt på dette sted o. 1575.

Lennart Madsen informerede om sin registrering af voldsteder i Sønderjylland og Per Bugge Vegger præsenterede sin undersøgelse af et voldsted ved Alsted på Mors.

Fra Randers fortalte Hans Mikkelsen om udgravningen i benediktinernonneklosteret "Vor Frue". Klosteret knyttes traditionelt til omtalen af en nonne i Randers o. 1130. Ved undersøgelsen i 1988 afdækkedes ca. 100 m² af vestfløjen og ca. 80 m² af nordfløjen. I vestfløjen var vestmuren bevaret med 10 skifter muresten i fuld mur på kvaderstenssokkel; nord- og østmur var kun bevaret i mindre omfang. I nordfløjen registreredes enkelte fundamentsrester. Vestfløjens mange gulvlag havde en samlet tykkelse på 1 m. En foreløbig gennemgang af det

overvældende store genstandsmateriale sandsynliggør en datering til 1. halvdel af 1200-tallet på vestfløjen.

Morten Aaman Sørensen havde fra de godt 1000 høringssager fra Stiftsøvrigheden, som Nationalmuseets 2. afd. i det forløbne år havde behandlet, valgt at nævne et udvalg af de kirker, der havde givet anledning til besigtigelse og undersøgelse:

Brovst kirke. Mindre gulvundersøgelse i det romanske tårn.

Brørup kirke. Tagværksrestauration og udtagning af dendrokronologiske prøver.

Bælum kirke. Undersøgelse af fundamenter ved udskridende tårn.

Gadbjerg kirke. Fundaments- og sokkelundersøgelser.

Gundsømagle kirke. Omfattende undersøgelser af gulv og vægge. Kirken er blevet dendrokronologisk dateret til ca. 1100, og der er på korets vægge afdækket tidlig romanske kalkmalerier. I skibet er påvist oprindeligt fontepodie, to sæt murede bænke samt på væggene tidlig gotiske kalkmalerier. I det tidliggotiske tårn er der som overalt i kirken fundet oprindeligt mørtelgulv og fremdraget to alterbords- eller fontepodiefundamenter.

Sdr. Harriidslev kirke. Undersøgelser i forbindelse med omlægning af blytag og omsætning af kvadermur. Dendrokronologiske prøver udtaget.

Hjerik kirke. Omlægning af blytag, dendrokronologiske prøver udtaget.

Vester Hornum kirke. Omsætning af kvadermur og undersøgelse af romansk vinduesramme.

Høve kirke. Gulvundersøgelser, hvorunder der fandtes velbevaret mørtelgulv med aftryk efter meget stort fontepodie.

Korning kirke. Gulvundersøgelse i koret. Her fandtes et stort antal tidlige valdemarsmønter, bemalet romansk vinduesglas, fragmenter af forgyldt bronzeblik (gyldent alter?). samt ca. 250 sortbrændte potteskår.

Randerup kirke. Undersøgelse af gulv i skib, hvorunder der blev konstateret kulturlag fra jernalderen (Haderslev Museum).

Sem kirke. Kvaderomsætning.

Skelund kirke. Fundamentsundersøgelse.

Sigerslevvester kirke. På væggene er velbevarede kalkmalerier af Isefjordsmesteren ved at blive restaurerede.

Tågerup kirke. Mindre undersøgelser i kor.

Store Tåstrup kirke. Gulvundersøgelser i skib. Der påvistes oprindeligt mørtelgulv og murede vægbænke samt et murstensgulv samtidig med hvelvslagningen.

Toreby kirke. Undersøgelse af oprindeligt mørtelgulv i romansk tårn.

Tystrup kirke. Undersøgelse i skibets gulv, hvor der fandtes oprindeligt mørtelgulv, murede vægbænke og et omlagt gulv af ornamenterede fliser.

Vrejlev kirke. Undersøgelse af indvendige vægge. Der konstateredes rester af en 1100-tals treskibet kirkebygning. En brand i denne bygning kunne konstateres ved hjælp af termoluminiscens. Branden er formentlig sket, inden kirken bliver nonnekloster.

Udby kirke. Undersøgelse i skibets vestende.

Øland kirke. Undersøgelse i skibets vestende.

Voer kirke. Blytag omlagt, dendrokronologiske prøver udtaget.

Køge kirke. Undersøgelse af gravkammer.

Roskilde domkirke. Restaurering af Raphaelis-orglets facade og orgelhus. Genanvendt materiale med enestående maleri.

De undersøgelser NM 2 havde foretaget i verdslige anlæg blev beskrevet af Nils Engberg. I Kalundborg er arbejdet med reetablering af voldgraven mellem højbyen og vestborgen tilendebragt. Der er i voldgravens sydlige del konstateret flere faser i både borgens og byens befæstning.

I forbindelse med opførelsen af ældreboliger i Kalundborg blev der fremdraget en senmiddelalderlig kælder til et nu forsvundet stenhus. Kælderen var delt i to boder, og placeringen peger på, at Munkesøgade oprindeligt har fortsat helt til bymuren mod vest.

I Nakskov er i samarbejde med museet i Maribo undersøgt bebyggelsesspor fra byens første tid. I Præstestræde blev gulve, ildsteder m.v. fra 1200-årene registrerede. I baghuset til Det gamle Apotek vest for torvet fremkom en 1300-tals kælder med træsat brønd, desuden en kontinuerlig serie gulvlag fra 12-1600-årene.

Udgravningen af en hustomt fra den i 1600-årene tilsandede fiskerbebyggelse Ræveleje er fortsat i år. Det ældste hus - en kvadratisk bygning på 4 x 4 m - er fra 1400-årene. Huset blev i 1500-årene udvidet til 13 x 4,5 m.

I Søborg i Nordsjælland er der i samarbejde med Gilleleje Museum igen i år blevet foretaget udgravninger i den gamle købstad. Der er lokaliseret bebyggelse fra o. 1200. I midten af 1300-årene synes væsentlige dele af bebyggelsen at forsvinde. En del heraf ved brand. Dette kan muligvis have sammenhæng med Valdemar Atterdags belejring af Søborg slot.

I landsbyen Smørumovre er der udgravet dele af et gårdsanlæg fra 15-1800-årene.

I samarbejde med Frielandsmuseet er der lavet sonderende undersøgelser på tomterne af de nedrevne længer fra Fjellerup Østergård. Resultatet er lovende, og en egentlig udgravning planlægges i 1989.

Henrik Jarl Hansen fra DKC præsenterede nyt programmel. Det kulturhistoriske Centralregister har fået rådighed over et programmel, der kan anvendes til fritekst søgninger i den edb-registrerede sognebeskrivelse. Programmet, der anvendes på pc-ere, kan leveres til interesserede museer sammen med en kopi af sognebeskrivelsens data fra det pågældende museums ansvarsområde. Dette indlæg afsluttede den generelle orientering i gruppen, hvorefter man gik over til årets emne "skel, hegn, grøft, vold, grav o. lign."

Lene B. Frandsen indledte denne del med et indlæg om hendes undersøgelser i det ældste Ribe. I 1986 udgravede Den antikvariske Samling et ca. 90 m² stort felt nord for Ribe å, nær det sted hvor man i 1970'erne havde udgravet resterne af en handelsplads fra 8. og begyndelsen af 9. århundrede. Den nye udgravning bekræftede og supplerede mange af de tidligere iagttagelser. Bl.a. har det ved hjælp af Harrison's matrix været muligt at indplacere samtlige lag med i alt 9 faser, hvilket giver en god baggrund for kronologiske analyser. Væsentligt nyt er endvidere konstateringen af en række skelgrøfter udstykket vinkelret på åen. Disse inddelte fra begyndelsen pladsen i en række værkstedsområder - parceller.

Karakteristisk for disse områder er centrale ildsteder og affald fra forskellige håndværk, såsom bronzestøbning, perle- og kammageri.

Niels Sterum havde også eksempler til belysning af emnet. Ved udgravninger siden 1976 er grænserne for klosterområdet i Løgum blevet udforsket. Området har vist sig at være mindst 50 % større end hidtil antaget. Grænsen mod nord og vest ses i form af to voldgrave, som afløser hinanden; mod nord er tidligere påvist en mur, der formentlig har fungeret sammen med den yngste voldgrav. Yderligere 60 m mod nordvest er der fundet en grav af samme karakter som den ældste voldgrav. Mod syd findes pæle og faskiner overfor et vådområde. Mod øst kendes grænsen ikke.

Vivi Jensen havde som et supplement til sit indlæg om buihuset på Nikolaj kirkegård i Kolding et eksempel på en afgrænsning. Umiddelbart syd for det omtalte hus fandtes en række stenspor (eller evt. næsten helt bortgravede stolpehuller), der afgrænsede kirkegården fra byen. At huset er anlagt på en eksisterende kirkegård fremgik klart af fund af menneskeknogler under brandtomten.

Lennart Madsen havde desuden nogle spændende eksempler på grænseafmærkninger i Sønderjylland.

Det behandlede emne vil blive taget op i et nummer af META i dette år.

Man gik herefter over til evaluering af årets møde. Der var flere der efterlyste nyt fra NM 8, Planstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen. Disse institutioner vil blive opfordret til at møde op med indlæg om deres arbejde. Mødets forløb var der almindelig tilfredshed med. Næste års emne bliver dateringsproblemer herunder også kalkmalerier og mønter. De to koordinatore blev genvalgt.

★ ★ ★ ★ ★

LITTERATUR

I Middelalderarkæologisk Nyhedsbrev bringes en fortegnelse over nyanskaffet litteratur på hhv. 2. afd. på Nationalmuseet og på afd. for Middelalderarkæologi på Moesgaard. Fortegnelsen over 2. afd.s litteratur er taget efter læsesalens håndskrevne protokol, og Moesgaard-fortegnelsen er skrevet efter oplysningerne på Statsbibliotekets registreringskort.

Litteraturen i fortegnelserne er udvalgt efter følgende retningslinier:

- a) Der medtages kun litteratur, der er trykt efter 1981.
- b) Al litteratur vedr. middelalder og renæssance medtages.
- c) Al litteratur vedr. genstande, museumshistorie og -væsen medtages uden tidsgrænse.
- d) Tidsskrifter medtages kun, hvis de har middelalderarkæologi som emne.

Derudover vil vi gerne medtage artikler om middelalderarkæologi fra diverse årbøger, samt tips om anden relevant litteratur fra de sidste par år. Så hvis du skriver/læser artikler o.lign. af denne art, så giv os et praj.

Redaktionen påtager sig intet ansvar for evt. fejl eller mangler i fortegnelserne.

* * * * *

2. AFDELING

Historie, Danmark.

Olaf Olsen (red.): Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie bd. 1-3. Kbh. 1988.

Kancelliets brevbøger vedr. Danmarks indre forhold 1646 i Uddrag. Udg. ved Jens Holmgaard af Rigsarkivet. Kbh. 1987.

Top. Danmark.

Bramsen, Bo og Palle Fogtdal (udg.): København før og nu - og aldrig. Bd. 4 (Nord for Strøget), bd. 5 (Kgs. Nytorv, Rosenborg og Nyboder). Kbh. 1988.

Nørre Vium kirke. Videbæk kommune. Bølling hrd., Ringkjøbing a, Ribe Stift. Udg. af Nr. Vium menighedsråd. 1987.

Porsmose, Erland: Bebyggelseshistorisk teori og syntese. Landsbyens udvikling ca. 1000-1800 e.Kr. (Skrifter

fra Historisk Institut, Odense Universitet nr. 36). Odense 1988.

Tøndermarsken. En kulturhistorisk redegørelse. Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde m. Kartografisk Dokumentationscenter ved Odense Uni. Kbh.; Miljøministeriet; Skov- og Naturstyrelsen, 1987.

Philipsen, Per Smed: Undersøiske fortidsminder. En registrering. Hørsholm; Miljøministeriet; Skov- og Naturstyrelsen, 1987.

Hauge. Anders: Marstal kirke på Ærø. Mellem kongerige og hertugdømme. Marstal; Marstal menighedsråd; Ærø boghandel, 1988.

Kruse, Anette: Christian 4. og Roskilde Domkirke. Roskilde Domsgns menighedsråd, 1988.

Odense bys historie. Anne Riising: Emne- og stedregister til Odense bys historie. Odense 1988.

Top. Norden.

Ramsdahl, Carl: Det åländska folkets historia II:1. Under Gustav Vasa och hans söner samt stormaktstiden. Mariehamn 1988.

Mogren, Mats och Kenneth Svensson: Bondeplågårens borg. Om och kring undersökningen av fogdefästet Borganäs i Dalarna. Sthlm; Riksantikvarieämbetet.

Hailuodon keskiaika. Toim. Kyösti Julku, Reija Satokangas. (with english sum). Rovaniemi: Societas historica Finlandiae septentriomalis, 1988. (Studia Historica Septentriomalia, nr. 15).

De arkeologiske Utgravninger i Gamlebyen, Oslo, Bd. 5 "Mindets tomt" - "Søndre felt". Animal bones, moss-, plant-, insect- and parasites remains. Av Kerstin Griffin et al.. Oslo 1988.

England.

Gilmour, Lauren Adams: Early Medieval Pottery from Flaxengate, Lincoln. (The Archaeology of Lincoln, Vol. XVII-2.) London 1988.

Italien.

Leonardo da Vinci: Engineer and architect. (ed. by Paolo Galuzzi). Montreal Museum of Fine Arts, 1987.

Kirkehistorie.

Reitzel-Nielsen, Erik: Johanniterordenens historie med særligt henblik på de nordiske lande. Kbh. 1984.

Kirker.

Kjær, Ulla og Poul Grønder-Hansen: Kirkerne i Danmark. Den katolske tid indtil 1536. 1988.

Frosten, Ernst: Muror, monument, människor. (Om Västra Ingelstads sockenkyrka). Vellinge: Oxie härads hembygdsförening, 1983.

Cruden, Stewart: Scottish medieval churches. Edinburgh 1986.

Altertavler.

Pieper, Paul: Die deutschen, niederländischen und italienischen Tafelbilder bis um 1530. Bearb. von Paul Pieper. Westfälisches Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte, Münster. Landschaftsverband Westfalen-Lippe. Bestandskataloge. Hrsg. von Klaus Bussmann. Münster: Aschendorff.

Alterredskaber.

Vandenbergh, St.: Een laat-gotische kelk met pateen uit Zannebeke. s.131-132 af Archaeologia Belgica II. 1986.

Gravminder.

Holmberg, Hans: Gamla kyrkogården en kulturoas i Kristianstad. Kristianstad: eget forlag, 1987.

Faye, Aase: Danske støbejernskors. Bearb. og udg. af Jan Faye. Kbh. 1988.

Saal, Walter: Steinkreuze und Kreuzsteine im Bezirk Magdeburg. Halle (Saale): Landesmuseum für Vorgeschichte 1987.

Kalkmaleri.

Kaspersen, Søren: Om folkelighed og ufolkelighed i senmiddelalderligt vægmaleri. S.9-33 i:Kunst, samfund, kunst... En hilsen til Broby. Red. af Jørn Guldberg (Odense University Studies in Art History 5, 1988)

Arkitektur. Polen.

Crossly, Paul: Gothic Architecture in the reign of Kasimir the Great. Church Architecture in Letter Poland 1320-1380. Krakow 1985.

Edelt metal.

Bencard, Mogens: Christian 4.s pragtsølv og kongens forbindelser med Rusland. Katalog af G.A.Markova. Kbh. 1988.

Lindahl, Fritze: Skattefund. Sølv fra Christian IV's tid. Kbh. 1988.

Tekstiler. (se også under dragt.)

Wittgren, Bengt (red.): Textila tekniker i nordisk tradition. Rapport från nordiskt symposium om textila tekniker 1986. (Etnolore 6. Skrifter från Etnologiska institutionen vid Uppsala. Uni.)

Bender Jørgensen, Lise m.fl. (red/ed.): Archeological Textiles.

Report from the 2nd NESAT symposium 1.-4. maj
1984. Kbh.: Arkæologisk Inst., 1988

Lütken, Ingrid: Textil-analyser. Afsnit 2 (Svalbard-projektet
1984. Tekstil-analyser m.m.) (Analyser af tekstiler m.m. fra 1600-tals grave ved Jensenvatnet på Danskøya, Svalbard). Kbh. 1985. (maskinskr.)

Stucky-Schürer, Monica: Die Basler "Neun Helden". Ein Beispiel aus dem Forschungsprojekt "Die oberrheinischen Bildteppiche der Spätgotik". Særtr. af Zeitschr. für Schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte. Jahrg. 44, nr. 1, 1987.

Dragt.

Tekstil og mode gennem 300 år. Kbh.: Manufakturhandlerforeningen, 1988.

Vons-Comis, S.Y.: Klerken maken de man: zeventiende- en aditiende-eeuwse Kleding van Spitsbergen. Fra: Walvisvaart in de Gouden Eeuw. Opgravingen op Spitsbergen. Rijksmuseum Amsterdam, 1988.

Ler. (se også under England).

Vandenbergh, S.: Een 18e-eeuwse Potten- en pijpenbakkerij te Bilzen. Særtr. af: Archaeologia Belgica. 258, 1983. Bruxelles 1984.

Vandenbergh, S.: Inventaris van het merovingisch middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk (faïence uitgezonderd) in het Museum Hof van Busleyden te Mechelen. Særtr. af: Repertoires Archeologiques 12. Bruxelles 1985.

Teknik og materiale.

Hinz, Hermann: Slawische Burgwallinsel im Persangig See. Zum Problem der sogenannten Pfahlbauten aus den Grabungen von F.W.Kasiski. Særtr. fra: Baltische Studien. NF. Band 73, 1987.

Krigshistorie.

Askgaard, Finn: Christian IV "Rigets væbnede Arm". Kbh.: Tøjhusmuseet, 1988.

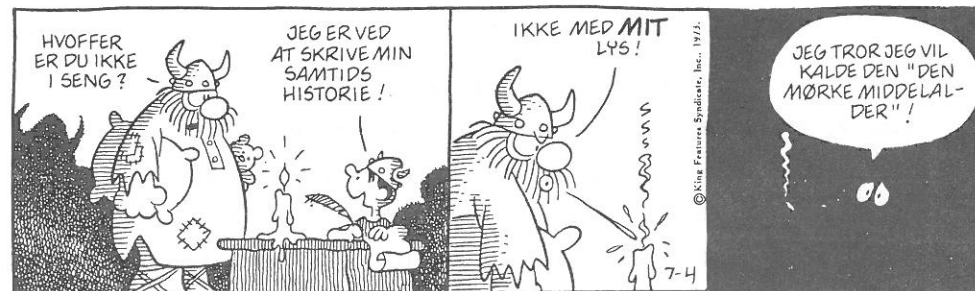
Mærker og tegn.

Vandenbergh, S og W.P.Dezutter: Trois insignes de pèlerinage du 15e siècle de Notre-Dame d'Aardenburg. Repr. fra: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Jaarg. 33, 1983.

Rottensten, Birte og Ebba Waaben: Danske vandmærker og papirmøller 1570-1695. Kbh.: Konservatorskolen, 1987. 2 bd.

Personalhistorie.

Mikkelsen, Birger: Christian IV. En billedbibliografi. Helsingør 1988.

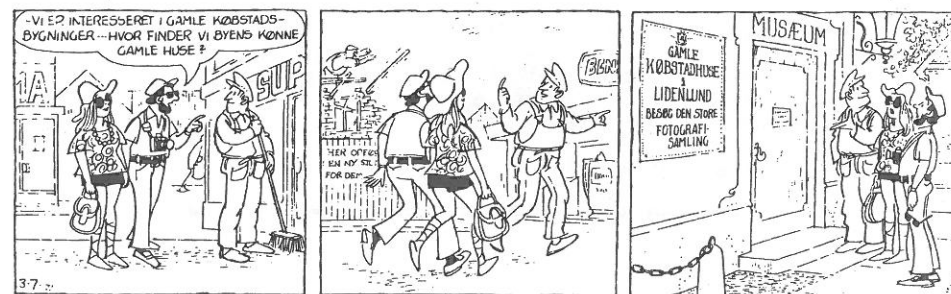

- Andersen, Aage m.fl. (red.): Festskrift til Olaf Olsen på 60-års dagen den 7. juni 1988. Kbh. 1988.
- Arkæologi leksikon. (hovedred. Lotte Hedager og Kristian Kristiansen). Kbh. 1985. (Politikens Danmarks historie).
- Astill, Grenville and Annie Grant (ed.): The countryside of medieval England. Oxford 1988
- Bagge, Sverre: The political thought of The King's Mirror. Oden- se 1987. (eng. version af doktordisp., Uni. i Bergen).
- Batey, Colleen E.: Freswick links, Caithness: a re-appraisal of the late Norse site in its context. Oxford 1987. (BAR British series; 179)
- Beresford, Guy: Goltho: the development of an early medieval manor, c.850-1150. (ed. by J.Geddes). London 1987 (English Heritage archaeological report;4)
- Biddick, Kathleen (ed.): Archaeological approaches to medieval Europe. Kalamazoo, Mich.: Medieval Institute Publications, Western Michigan University, 1984. (Studies in medieval culture;18)
- Bussmann, Klaus: Burgund: Kunst, Geschichte, Landschaft: Burgen, Klöster und Katedralen im Herzen Frankreichs: das Land um Dijon, Auxerre, Nevers, Autun und Tournus. Köln 1982 (DuMont Kunst-Reiseführer).
- Byen før...: middelalderens købstæder i Storstrøms amt - skildret i tekst og billeder. Næstved Museum 1988.
- Contamine, Philippe: War in the Middle Ages. Oxford 1987.
- Cruden, Stewart: Scottish medieval churches. Edinburgh 1986.
- Dahlgreen, Peter: Polsk feudalisme?: en historiografisk oversigt. RUC 1986. (Skrifter fra Inst. for Hist. og Samf. forhold ved RUC; 13)

- Darwill, Timothy: Ancient monuments in the countryside: an archaeological management review. London 1987 (English Heritage archaeological report;5).
- Ebert, Karlheinz: Das Elsass: Wegzeichen europäischer Kultur und Geschichte zwischen Oberrhein und Vogesen. Köln 1985. (DuMont Kunst-Reiseführer)
- Eckert, Gerhard: Bulgarien: Kunstdenkmäler aus vier Jahrtausenden von den Thrakern bis zur Gegenwart. Köln 1984. (DuMont Kunst-Reiseführer)
- Enemark, Poul m.fl. (red.): Kongemagt og samfund i middelalderen. Festskrift til Erik Ulsig på 60-årsdagen 13. februar 1988. Århus 1988.
- Ersgård, Lars: "Vår marknad i Skåne": bebyggelse, handel och urbanisering i Skanör och Falsterbo under medeltiden. Stockh. 1988. (Lund studies in medieval archaeology;4).
- Farmer, David Hugh: The Oxford dictionary of saints. Oxford 1987.
- Fawcett, Richard: Scottish medieval churches: an introduction to the ecclesiastical architecture of the 12th to 16th centuries in the care of the Secretary of State for Scotland. Edinburgh 1985.
- Fehring, Günter P.: Einführung in die Archäologie des Mittelalters. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1987.
- Frolec, Václav (red.): Rodná země: sborník k 100. výročí Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a k 60. narozeninám Vladimíra Nekudy. Brno 1988.
- Guenée, Bernard: States and rulers in later medieval Europe. Oxford 1985.
- Heiberg, Steffen (red): Christian IV og Europa: den 19. Europarådsudstilling, Danmark 1988. Kbh. 1988.

- Herrmann, Joachim (hrsg.): Ralswiek und Rügen. Tl. Berlin 1986. (Schriften zur Ur- und Frühgeschichte; 38)
- Histoire de la Normandie. Sous la direction de Michel de Boüard. Toulouse 1987 (privat tryk) (Univers de la France et des pays francophones).
- Hoffmann, Hans-Christoph: Bremen: Bremerhaven und das nördliche Niedersachsen: Kultur, Geschichte, Landschaft zwischen Unterweser und Elbe. Köln 1987. (DuMont Kunst-Reiseführer)
- Jørgensen, Stig: Danmarks kongemagt og dens fødsel. Århus 1987.
- Knytlinga Saga: the history of the kings of Denmark. Transl. by Hermann Palsson and Paul Edwards. Odense 1986.
- Lacy, Brian: Archaeological survey of County Donegal: a description of the field antiquities of the County from the Mesolithic Period to the 17th century A.D. Lifford 1983.
- Lind, Lennart: Romerska denarer funna i Sverige. Stockh. 1988.
- Malone, Caroline and Simon Stoddart (ed.): The Cambridge conference. Part 4: Classical and Medieval archaeology. Oxford 1985. (Papers in Italian archaeology; 4) (BAR international series; 246).
- Martens, Irmelin m.fl. (red.): Hjemlig tradisjon og fremmede innslag i norsk jernalder. Festskrift til Wencke Slomann. Oslo 1986.
- Platt, Colin: Abbeys of Yorkshire. London 1988.
- Forsmose, Erland: De fynske landsbyers historie: i dyrkningsfællesskabets tid. Odense 1987.
- Reinle, Adolf: Die Ausstattung deutscher Kirchen im Mittelalter: eine Einführung. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1988.
- Rogers, J.M. and R.M. Ward: Süleyman the Magnificent. London 1988.

- Rösener, Werner: Bauern im Mittelalter. München 1987.
- Rötting, Hartmut (hrsg.): Stadtarchäologie in Braunschweig: ein fachübergreifender Arbeitsbericht zu den Grabungen 1976-1984. Hameln 1985. (Forschungen der Denkmalpflege in Niedersachsen; 3)
- Seibt, Ferdinand: Glanz und Elend des Mittelalters: eine endliche Geschichte. Berlin 1987.
- Svenstrup, Torben (red.): Det arbejdende folks kulturhistorie. Bd. 2. Kbh. 1987-88.
- Tabraham, Christopher: Scottish castles and fortifications: an introduction to the historic castles, houses and artillery fortifications in the care of the Secretary of State for Scotland. Edinburgh 1986.
- Vibe-Müller, Karl: Gravfeltene på Ula, Glemmen, Østfold: keltisk jernalder, romertid og folkevandringstid. (Os-teologiske undersøkelser v. Nils-Gustaf Gejvall) Oslo 1987.
- Vlek, Robert: The Mediaeval Utrecht boat: the history and evaluation of one of the first nautical archaeological excavations and reconstructions in the Low Countries. Oxford 1987. (BAR international series; 382) (Archaeological series/National Maritime Museum Greenwich; 11)
- Weitzmann-Fiedler, Josepha: Romanische gravierte Bronzeschalen. Berlin 1981.

FREMTIDEN FOR MIDDELALDER-ARKÆOLOGI

Som det vil være mange bekendt, fremlagde Direktoratet for de Videregående Uddannelser i slutningen af januar et notat om selektive besparelser på det humanistiske område, der bl.a. foreslog en nedlæggelse af de arkæologiske fag ved universiteterne. Den fremtidige uddannelse af arkæologer skulle i stedet varetages af Nationalmuseet. Selv om det egentlig var vanskeligt at tage forslaget alvorligt, vakte det dog alligevel en vældig bestyrtelse og satte forskellige aktiviteter igang. Fra Instituttet på Moesgård sendte vi fx notatet ud til alle kulturhistoriske museer i landet og bad dem tage stilling til sagens aspekter.

Vi har følt en vældig opbakning bag vores synspunkt, at undervisningen i arkæologi naturligvis hørte hjemme på universiteterne. Fra Nationalmuseets side har man da også helt klart afvist forslaget (se vedføjede interview med Olaf Olsen i Aarhus Stiftstidende).

Som situationen tegner sig i øjeblikket, synes der ikke at være nogen, som er interesseret i at opretholde det punkt i bespareelsesplanen, således at en nedlæggelse af de arkæologiske institutter næppe vil blive realiseret.

Noget helt andet er, at de humanistiske fag på universiteterne vil blive stillet over for krav om omfattende besparelser. Hvordan det skal ske i praksis, kan ikke forudses i dag.

Sammen med forslaget om de selektive besparelser blev der også udleveret et notat kaldet "Humanioras 4 ben". Et af benene er bacheloruddannelser, hvorom det bl.a. hedder: "Det er sandsynligt, at der kan oprettes bacheloruddannelser ved humaniora, som kan give rimelige beskæftigelsesmuligheder, og

ministeriet er indstillet på at afprøve disse muligheder".

Om kandidatuddannelser siges: "Disse uddannelser skal dimensioneres i overensstemmelse med beskæftigelsesmulighederne. Behovet må antages at være væsentligt mindre end den nuværende kandidatproduktion". Det synes således tydeligt, at DVU ønsker, at kandidatuddannelserne i vid udstrækning afløses af kortvarrige bacheloruddannelser.

Vi må forvente, at der i løbet af det næste halve år dukker en række hurtige forslag om omstruktureringer og besparelser op - også vedrørende de arkæologiske fag. På den baggrund kunne det være nyttigt, at vi der er uddannet i faget middelalderarkæologi får drøftet, hvordan vi opfatter denne videnskab. Og det vil være vigtigt, at få klargjort hvilke krav den færdige kandidat skal honorere. Måske skal vi også have diskuteret, om der er et behov for en grundlæggende uddannelse i middelalderarkæologi; dette sidste spørgsmål vil muligvis blive rejst fra anden side. De forskellige problemer vil blive taget op til diskussion på Middelalderarkæologi-træffet 7. april.

Hans Krøgaard Kristensen

REPORTAGE

Nej til at slagte Moesgård-uddannelse

Nationalmuseet siger fra over for flytte-ide

Al Peter Poulsen

Det vil være temmelig tåbeligt at fjerne et antal universitetsinstitutter fra Moesgård ved Aarhus og flytte dem til Nationalmuseet i København.

Det siger nu også Nationalmuseet selv. — Vi er aldeles ikke interesseret. Direktionen har drøjet ideen, og bliver vi spurgt, vil vi svare, at det hverken er hensigtsmæssigt eller fagligt forsvarligt, siger rigsantikvar, dr. phil. Olaf Olsen. Forslaget står i et spærre-katalog, som to særligt ud-

pegede akademikere har skrevet til Undervisningsministeriet. De foreslår nedlæggelser, indskrænkninger og overflytninger på universiteternes humaniora i et hidtil uset omfang.

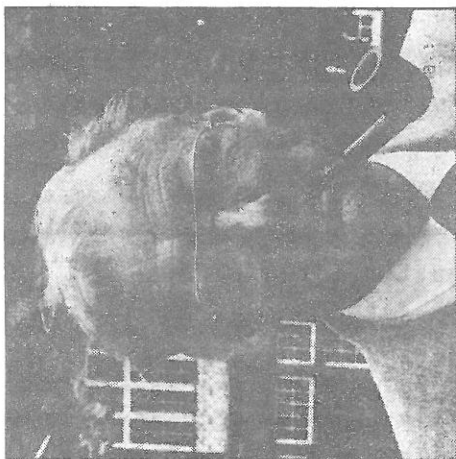
Flytter udgift

Aarhus Universitet foreslår ramt hårdest. Et af forslagene sparer dog næppe en krone, men flytter udgifter fra undervisningsminister Bertel Haarders konto til kulturminister Ole Vig Jensen. Det lyder: Fjern forskningen i arkæologi fra Forhistorisk Museum på Moesgård og flyt den til Nationalmuseet.

Men museet kan ikke se visdommen. Rigsantikvaren understreger, at man overhovedet ikke er blevet spurgt. Men holdningen er klar.

Moesgård har dybde og kvalitet

— Et museum er bestemt et udmærket sted også til forskning. Men den vil i almindelighed hænge sammen med, hvad museet i forvejen arbejder med. På universitetet står man derimod mere frit til at tage også teoretiske opgaver op, siger Olaf Olsen. Rigsantikvaren er selv professor i middelalderarkæologi og slog i sin tid

Rigsantikvar Olaf Olsen: — Moesgård er værd at bevare udelte. Foto: Peter Laurson.

et slag for at få Aarhus Universitet til at tage dette arbejdsområde ind.

— Jeg betragter Moesgård som et meget fint forskningsmiljø, der har både dybde og kvalitet. Netop i kraft af samarbejdet mellem museet og universitetsinstitutterne.

UDGRAVNINGER

KØBENHAVN

Københavns Bymuseum graver i februar-marts i Mikkil Bryggersgade 11/Lavendelstræde 12. Undersøgelsen koncentrerer sig om de ældste lag på stedet, som er lokaliseret indenfor det område, hvor den tidligste bydannelse har fundet sted.

LISBJERG

Bi Skaarup

I forbindelse med planlagte nybyggerier har Forhistorisk Museum Moesgaard i februar foretaget udgravninger umiddelbart udenfor kirkegården i Lisbjerg. Man har herved påvist sporene af et kraftigt hegn, som i to faser omgiver kirkegården mod øst og nord. Lige indenfor og parallelt med det ældste hegnsløb ligger tre store huse med svagt buede vægge, som formodentligt skal dateres til 1000-årene. Det er en nærliggende formodning, at den eksisterende Lisbjerg kirke har haft en forgænger i træ placeret indenfor rammerne af det fundne gårdsanlæg.

Jens Jeppesen og H.J.Madsen

AS ORE, JUELSMINDE

Ca. 100 m fra nuværende strandbred, men liggende på den gamle strandlinie, blev ved kloakarbejde fundet dele af et skib fra 13-1400-årene. Desværre blev Horsens Museum først underrettet efter tildækning, men de optagne egestykker viser, at der er tale om et skib bygget i nordsisk tradition. Der fandtes dele af kølen, 2 spant, dele af bord med kalfatring samt en større del af kølsvinet. Skibshistorisk Laboratorium, Roskilde, mener der er tale om et ganske stort skib, og der vil nu blive foretaget en dendrokronologisk datering af træstykkerne.

Horsens Museum

RANDERS

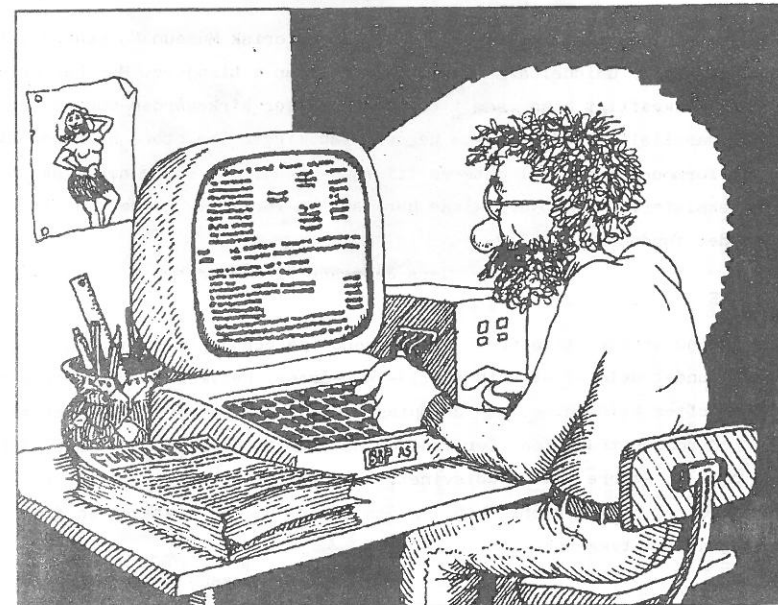
Kulturhistorisk Museum Randers har startet en udgravning ved den østlige del af Vor Frue Benediktinernonnekloster. Med en søgegrøft er lokaliseret en del af kirkegården. Umiddelbart øst for klostrets nordfløj er fundet bebyggelse i form af et syldestenshus og en endnu ikke funktionsbestemt munkestensmur på et kampestensfundament.

Hans Mikkelsen

KARK

Nyhedsbrev

KARK nyhedsbrev

Et nyhedsbrev om EDB i dansk arkæologi.

På Moesgård er påbegyndt et projekt, hvis målsætning er at fremme anvendelsen af EDB i den arkæologiske forskning i Danmark. I forbindelse med dette projekt - KARK kaldet - er planlagt udgivelse af et nyhedsbrev. Et gratis prøvenummer vil blive udsendt sidst på efteråret. I dette prøvenummer vil der ligge blanketter til tegning af abonnement.

Prøvenummeret kan bestilles hos:

KARK projekt
Moesgård
8270 Højbjerg
06 27 24 33, lokal 225